

ERINUMBER

**UHISKAUBANDUSÜHINGUTE
MAKSUSTAMINE**

Whiskaubandus

E. VELLESOO

Nr. 2

1938

Ühiskaubandus

ÜHISKAUBANDUSE TEOORIA JA PRAKTIKA AJAKIRI
ILMUB KUUS KORDA AASTAS • VASTUTAV TOIMETAJA J. PÕDRA

Nr. 2 — 1938

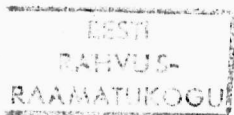
II aastakäik

*K*ordvalt on ühiskaubandusühingute tegelastel olnud raskusi ja tekkinud arusaamatusi ühingute maksustamisküsimuste lahendamisel. On tulnud maksta trahve aruannete mitteõigeaegse esitamise eest, on maksusumma arvatatud suuremana kui seaduslik maksustamisalus seda ette näeb, on raskusi olnud ka teistes maksustamise üksikasjades.

Kuna „Ühiskaubandus“ on seadnud endale ülesandeks olla ühingute tegelastele abiks ühingute tegevusse puutuvate küsimuste lahendamisel, on käesolev number pühendatud maksustamisküsimuste ülevaatlikule selgitamisele. Järgnev kokkuvõtlik kirjutis haarab kõik maksuliigid, millised tulevad arvesse ühiskaubandusühingute maksustamisel.

TOIMETUS.

19. märtsil 1938. a.

SP
7189

Sisujuhend

	Lk-d
1. Ärimaks	35
a) sildid	35
b) äritunnistused ja laotunnistused	35
c) põhiärimaks	39
d) lisaärimaks	40
aa) kapitalimaks	41
bb) kasuprotsendimaks	41
e) uudselt avatud ettevõtted	47
g) likvideeritavad ettevõtted	48
2. Tulumaks	48
3. Läbikäigumaks	50
4. 10% riigimaks rahakapitalide tuludelt	53
5. Pärandi- ja kingimaks	54
6. Tempelmaks	54
7. Maksustamiskorralduse seadus (teadete nõutamine, maksustamis- ja trahviotsused, vastulaused ja kaebused, trahvid)	56
8. Riigimaksudega seoses olevad tähtpäevad	59

LÜHENDID

- O. M. S. — Otsemaksude seadus.
R. A. O. — Riigikohtu administratiivosakonna otsus.
V. S. K. K. — Vene Seaduste ja Korralduste Kogu.
T. M. S. — Tulumaksuseadus.
M. K. S. — Maksustamiskorralduse seadus.
T. S. — Tempelmaksu seadus.
P. K. M. S. — Pärandi- ja kingimaksu seadus.
M. V. — Maksudevalitsus.
M. P. K. — Maksude peakomitee.
R. T. — Riigi Teataja.
v. — vaata.

Ühiskaubandus-ühinguid puudutavad maksuseadused A. Saviir ja A. Soidra

Käesoleva kirjutise koostamist põhjustasid asjaolud, et ühingu tegelased ei tunne sageli täiel määral ühinguid puutuvaid maksuseadusi, mille tagajärjeks on olnud maksude maksmine suuremal määral, kui see seadustega nõuetav, kui ka trahvide maksused teadete mitteõigeaegselt esitamise pärast.

Maksuseadusi muudetakse sageli ja seepärast on ka ühingu tegelastel raske olnud neid jälgida. Käesolevas kirjutises on püütud kokkuvõetult puudutada sagedamini esinevaid maksuseadusi, mis puudutavad ühinguid, selleks, et ühingu tegelastel oleks võimalik maksustamisotsuste saamisel lähemalt otsustada, kas maksustamisotsustesse pole sattunud viga, mida tuleks tarvilikult lasta parandada.

Ühinguid puudutavad maksud on järgmised: Ärimaks, milline jaguneb kahte ossa: põhi- ja lisaärimaks; viimane omakorda jaguneb kapitali- ja kasuprotsendimaksuks. Peale selle tuleb ühinguil tasuda veel tulumaksu, läbikäigumaksu, tempelmaksu, pidada kinni 10% riigimaksu rahakapitalide tuludelt ja esitada teateid pärandimaksu asjus.

Ärimaks

Kõik ärid ja äride laod peavad olema O. M. S. § 488 põhjal varustatud siltidega. Siltide puudumisel, kas äri- või laoruumi juures, võib maksuinspektor ühingut trahvida kuni 10 krooniga (O. M. S. § 585).

Igale äriettevõttele peab olema lunastatud äritunnistus, samuti peab igale laole olema võetud laotunnistus (O. M. S. §§ 455 ja 457). Tubaka-, viina- ja õllemüügi jaoks tuleb peale selle lunastada veel eripatendid ja laod.

Äriliseks ettevõtteks loetakse ärilise kasuga toimetatavaid ostu-müügi tehinguid. — Kui tehinguid toimetatakse ilma ärilise otstarbeta, s. o. ilma vahekasu eesmärgita, ehk kui ühingu poolt võetakse vastu kohalikkude põllupidajate sigu, loomi, villa jne. mõne teise ettevõtte ülesandel, saades selle eest ainult töö- või kokkuvõttetasu, siis seda ei loeta ärimaksu seaduse järgi äriliseks tehinguks ja selle kohta ei tule lunastada äritunnistust. (Ärim. sead. käs. juhat. § 21).

Äritehingud on liigitatud ja igat liiki äritehingu kohta tuleb lunastada eri äritunnistus. Ühingutes sagedamini ettetulevad äritunnistuste liigid on: 1) kaupade müügi, 2) kaupade ärilise ülesostu ja 3) tööstuslikud äritunnistused. (O. M. S. §§ 458, 459, 462 ja juhatuskiri § 19, p. 3, 4).

Äritunnistused jagunevad omakorda järkudesse, mis määravad ära piirid, mil määral või milliste kaupadega võib vastavas liigis oleva äritunnistusega tegutseda. Kõrgemajärguline äritunnistus võimaldab toimetada ka vastava liigi alamajärgulise äritunnistusega toimetada lubatud operatsioone. Kui ettevõtte enne madalamajärgulise äritunnistuse tähtaja lõppu läheb üle kõr-

gemasse järku, siis tuleb sooritada vastav juurdemaks, vastavalt kõrgema järgu äritunnistusele. (O. M. S. §§ 476, 477, 449 ja ettevõtete järkude nimestikud).

Eraldaseks kaubanduslikuks asutiseks loetakse ühes hoones igasugune ruum või ruumid, kui need omavahel on ühenduses, kuuluvad ühele ettevõttele ja omavad üks või mitu sissekäiku ning on kohandatud kauplemiseks. Kui aga ühele ettevõttele kuuluvad kaubanduslikud ruumid ei ole omavahel ühendatud, ehkki ühes hoones, siis tuleb igale eraldatud ruumile, mis on määratud kauplemiseks, lunastada iseseisev äritunnistus. (O. M. S. § 458).

Eraldaseks laoruumiks loetakse selline lahtine koht või üksiku või mitme sissekäiguga ruum, kuigi see koosneb mitmest üksteisega ühenduses olevast toast, kuid mis ei ole määratud kauplemiseks, vaid ainult kaupade hoidmiseks, pakkimiseks, sorteerimiseks jne. Erilaoruumiks ei loeta aga üht kaubandusliku asutise juures kergesti riknevate esemete hoidmiseks peetavat keldrit või jääkeldrit. (O. M. S. § 461).

Laoruumist võib ainult kaupu välja anda, mitte aga nendega seal kaubelda või neid müüa, vastasel korral tuleb niisuguse ruumi kohta lunastada äritunnistus. (R. A. O. 43 — II 1929. a.).

Äri- ja laotunnistused peavad neis asutistes või ruumides välja pandud olema nähtavalt. (O. M. S. §§ 488 ja 584).

Kaubanduslikkude äritunnistuste järkusid ühingutele on kolm: 1) esimese järgu äritunnistusega võib toimetada kaupade hulгимüüki kaupmeestele ja töösturitele, samuti võib toimetada ka jaemüüki (jaotimüüki); võib pidada piiramatul arvul äriteenijaid; on lubatud pidada laoruume kõikjal vabariigis, kusjuures maksuvabasisid laotunnistusi võib saada kolmele laole;

2) teise järgu äritunnistusega võib toimetada kaupade jaemüüki väikekaupmeestele ja tarvitajatele; võib pidada piiramatul arvul äriteenijaid; võib pidada laoruume ainult neis asundustes, kus asuvad kaubanduslikud asutised, välja arvatud nende ainete laod, millede hoidmiseks on maksvad erilised eeskirjad tervishoiu või julgeoleku huvides, nagu petrooleum jm. Sääraseid ladusid võib pidada kogu selle maakonna piirides, kus on ettevõtte asukoht. Maksuvabasisid laotunnistusi võib saada kahele laole;

3) kolmanda järgu äritunnistusega võib toimetada kaupade jaotimüüki eranditult tarvitajatele ühest ruumist koosnevast asutisest, kusjuures ei või müüa neid kaupu, mis on keelatud erinimestiku järgi; ei või pidada üle ühe palgalise äriteenija (selli), kusjuures üle viiekümneviie aasta vanuseid teenijaid loetakse kaks üheks ja alla seitsmeteistkümne aasta vanuseid arvesse ei võeta; võib pidada mitte üle kahe laoruumi kaubandusliku asutise enda juures, kusjuures maksuvabasisid laotunnistusi võib saada ainult ühele laole. (O. M. S. §§ 449, 470 ja kaubanduslikkude ettevõtete järkude nimestik).

III järgu äritunnistusega varustatud ettevõtetal ei ole lubatud kaubelda järgmiste kaupadega:

1. Kalliskivid, pärlid, korallid; täiesti või osalt kullast või platinast valmistatud esemed; asjad hõbedast, pronksist, melhiorist ja valgest metallist, arvatud välja väikesed odavad ehteasjad.
2. Igasugused esemed kallis- ja poolkalliskividest, kristallist, majolikast ning portsellanist, arvatud välja väikesed odavad asjad.
3. Igasugused esemed elevanti- ja kilpkonnaluust, merevaigust, korrallidest, pärlmutrist, arvatud välja väikesed odavad asjad
4. Antiikesemed ja maalid.
5. Igasugused masinad, mootorid ja nende osad, arvatud välja põllumajanduslikkude masinate osad. Masinateks ei loeta: kohviveskid, lihamasinad ja muud lihtsamad abinõud, mis koduses elus tarvitusel.
6. Mehaanilised liikumisvahendid, vedru-sõiduriistad, jalgrattad ja nende osad, hobuseriistad, arvatud välja tööhobuseriistad ja jalgrataste üksikud osad müügihinnaga kuni 2 krooni.
7. Veepuhastamise aparaadid ja veevärgi abinõud, rahakapid, metallkirstud, reformpõhjaga raudvoodid ja vedrumadratsid.
8. Igasugused relvad.
9. Päevapildiaparaadid, optika-, füüsika- ja kirurgiariistad; elektriga köetavad ja töötavad abinõud ja tarbeasjad, arvatud välja elektrilambid ja installatsioonimaterjal.
10. Polsterdatud, nikerdatud ja poleeritud mööblid, arvatud välja pruugitud asjad; lihvitud klaasiga peeglid suurusega üle 750 ruutsentimeetri.
11. Vaibad, tekid, gobeläänid ja ukse-eesriided, arvatud välja lihtsamad käsitsi valmistatud asjad.
12. Muusikariistad, arvatud välja lihtsad lööts- ja keelpillid; raadioaparaadid ja nende osad.
13. Kummi- ja guttaperõkaubad, arvatud välja: kalossid, laste mänguasjad ja muud väikesed odavad asjad, nagu kammid jne.
14. Ševroo-, seemis-, gasee-, lakk- ja pressitud ilustustega nahk ning neist valmistatud asjad, välja arvatud väiksemad mälestus- ja tarbeesemed, nagu rahatasukud, taskublokid ja teised samalaadilised esemed.
15. Apteegikaubad, välismaa lõhnaõlid ja kosmeetilised vahendid; kodumaa kosmeetilised vahendid, mille müük on piiratud Sotsiaalministeeriumi tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse määrustega; igasugused värvid, tapetid, arvatud välja: lihtsad värvimullad, nagu kriit, ooker, umbra ja muud sarnased; riidevärvid ja tapetid, mille rullihind ei ületa 50 senti.
16. Kallid karusnahad ja nende imitatsioonid, arvatud välja koduloomade karusnahad.
17. Uued valmisriided, arvatud välja puuvillased riided.
18. Galanteriikaubad, mis kaunistatud pärlitega, poolkalliskividega, pärlmutriga jne.; siid ja sellest valmistatud esemed; vihma- ja päevavarjud siidist ja kunstsiidist, linane ja siidpesu.
19. Igasugused tekstiilkaubad, arvatud välja puuvillased ja kodukoetud riided.
20. Meeste- ja naisterahva peakatted, mille hind ületab 8 krooni.
21. Delikatesskaubad, nagu hummrid, kaaviar, austrid, sardiinid, välismaa konserveeritud puuvili jms.; välismaa alkoholilised joogid ja naturaalsed mineraalveed.

22. Igasugused välismaa vabrikutooted, arvatud välja esimese järgu tarbeained ja lihtsam pudukaup.

Punkt 22 asjas on 1937. a. Maksudevalitsus Ühistegevuskojale kirjalikult teatanud, et RT 82 — 1933. a. p. 22 mõttes ei tule mõista mitte ainult toiduaineid, vaid muuseas ka meie elustandardi juures üldtarvitusel olevad lihtsad emailitud majatarbed, lihtsad noad, kahtlid jne. tulevad lugeda sinna hulka.

Sellega oleks see üldsõnaline punkt 22 tõlgendatud veidi üksikasjalikumalt ja ka avaramalt.

Ülesostu äritunnistus tuleb ühingul lunastada siis, kui ühing toimetab kaupade ülesostu ärilise kasu taotlemisel edasimüügi sisemaal või väljaveoks välismaale, milleks loetakse väikesel arvul või mõõdule ostu ja suurel viisil müüki. (O. M. S. § 449, ja ärim. seaduse käsit. juh. § 19, p. 4, § 21 ning kauband. ettevõtete järkude nimestik).

Ülesostu äritunnistusega on lubatud pidada kontoreid, laoruume ja kogumispunkte, vastavalt lunastatud äritunnistuse järgule, kuid mitte kaubanduslike asutisi, s. o. müügikohti. Ülesostu äritunnistusega on lubatud kaupade ülesostu toimetada kõikjal sisemaal, kuna äritunnistuse järgu määrab ära aasta jooksul ülesostetud kaupade hulk. (O. M. S. § 471, ärim. juhat. § 21 ja kauband. ettevõtete järkude nimestik).

Ühingud toimetavad peamiselt kodumaa toorainete, põllumajanduse- ja metsasaaduste, kui ka koduloomade ja -lindude ülesostu. Ülesostu äritunnistuste järkude järgi võib seda toimetada järgmiselt: 1) neljanda järgu äritunnistusega on lubatud ülesost kuni 5000 krooni ja on lubatud pidada üks maksuvaba laoruum asunduse piirides, kus ettevõtja omab alatise elukoha; 2) kolmanda järgu äritunnistusega võib ülesostu toimetada kuni 25.000 kr. aastas ja on lubatud pidada kaks laoruumi, millest üks antakse maksuvabalt — ettevõtja alatise elukoha järgi; 3) teise järgu äritunnistusega võib ülesostu toimetada kuni 150.000 krooni ja on lubatud pidada üks kontor ning kuni viis laoruumi — milledest kaks antakse maksuvabalt. — Laoruumid võivad asuda selles maakonnas, kus asub kontor ja temaga naabruses olevate maakondade piirides; 4) esimees järgu äritunnistusega võib ülesostu toimetada üle 150.000 krooni aastas ja võib pidada piiramatul arvul kontoreid, laoruume ja kogumispunkte kõikjal vabariigis.

Kuna sageli on raske ette arvata, mil määral on võimalik aasta jooksul ülesostu toimetada, siis on ühingutel otstarbekohane ülesostu algusel lunastada kõige väiksema järguline, s. o. IV järgu äritunnistus ja alles siis, kui ülesostusumma on tõusnud 5000 kr., lunastada täiendav äritunnistus jne. (O. M. S. §§ 476, 479, kaub. ettev. järkude nimestiku iga järgu punkt 2 ja juhatuskiri § 21).

Kui ühingutes, kel on lunastatud kaubanduslik äritunnistus, toimetatakse ülesoste ja tarvitatakse ülesostetud kaupu ümbertöötamiseks või müümiseks oma kaupluste kaudu, siis ei tule lunastada ülesostu äritunnistust.

Ühingutel tuleb sageli tegemist teha ka tööstuslike äritunnistustega.

mida neil tuleb lunastada oma leiva-, vorsti- jne. tööstustele. (O. M. S. § 459 ja 462).

Kui tööstuses on ainult üks palgaline tööline ja mitte üle kahe õpilase, kes on alla 18 aasta vanad, tingimusega, et neil oleksid õpilaste tunnistused, mis on antud välja tööstuskooli või mõne teise selleks õigustatud asutise poolt, siis sarnase tööstuse jaoks äritunnistust lunastada ei ole vaja. (V. ärim. s. § 453, p. 34) (v. allpool tööliste vanuse kohta).

Kui tööstuses on 2—4 töelist käsitsi töötamisel või mehaanilise jõu tarvitamisel, siis tuleb lunastada VIII järgu tööstuslik äritunnistus; kui tööliste arv on käsitsi töötamisel 5—9 või mehaanilise jõu tarvitamisel 5—7, siis tuleb lunastada VII järgu tööstuslik äritunnistus; tööliste arvu juures 10—15 käsitsi töötamisel ja mehaanilise jõu tarvitamisel 8—10 tuleb lunastada juba VI järgu tööstuslik äritunnistus jne.

Mehaanilise jõu all mõistetakse igasuguseid jõuallikaid, välja arvatud tööliste, tuule või loomade jõu abil liikuma pandavaid allikaid.

Kõrgemajärguliste tööstuslike äritunnistuste, kui ka mõningate muude tööstuslike äritunnistuste järkude tunnuste kohta ei hakka siinkohal lähemalt peatuma, kuna ühiskaubandusühingute juures neid peaaegu tarvis ei ole. Märkida tuleks vaid veel seda, et kaks töelist alla 17 a. või üle 55 aasta loetakse üheks ja töölistena ei võeta arvesse ajutisi töölisi, kes tegelevad materjalide kohaletoimetamisega või valmistoodete jne. äraveoga. (O. M. S. §§ 468, 469 ja tööst. ettev. järkude nim.).

Tööstusettevõtete laoruumid, mis on tarvilikud toor-, poolvalmis- ja valmissaaduste, samuti kütteainete, tööriistade jne. hoiuks ei kuulu ärimaksuga maksustamisele, s. o. nendele ladudele ei tule võtta maksulisi laotunnistusi. (O. M. S. § 453, p. 44).

Äritunnistuse lunastamisega tasutakse

põhiärimaks

Põhiärimaksu määrad on järgmised:

I. Kaubanduslike ettevõtetelt:

1. järk — Kr. 300.—,
2. järk — „ 70.—,
3. järk — „ 20.— ja
4. järk — „ 5.—

II. Laoruumidelt:

1. järgus üle kolme — iga lao pealt Kr. 10.—,
2. „ „ kahe — „ „ „ „ 5.—,
3. „ „ ühe — „ „ „ „ 2.50.

III. Tööstuslike ettevõtetelt:

8. järk — Kr. 5.—,
7. järk — „ 10.—,
6. järk — „ 25.— jne.

Peale eelnimetatud riigi heaks võetavate põhiärimaksu määrade on linna-, alevi- ja maavalitsustel õigus nende omavalitsuste piirides asuvate kaubanduslike ja tööstuslike ettevõtete pealt oma heaks võtta lisa-põhiärimaksu kuni 50% riigipõhiärimaksu määrast. (O. M. S. § 449, põhiärimaksu määrad R. T. nr. 44 — 1928. a. art. 256.)

Maanteede seaduse § 30 põhjal võetakse kõikidelt väljaspool linnu asuvatelt ettevõtetelt äritunnistuse lunastamisel **teedekapitalimaksu** — määral, mis vastab kuni lunastatava äritunnistuse põhiärimaksu summale (R. T. nr. 48 — 1930. a. art. 309).

Järeelvalvet tarvilike äritunnistuste lunastamise üle peavad maksuinspektorid. — Kui selgub revideerimisel, et ei ole lunastatud äritunnistust või kui on lunastatud vähemahinnaline äritunnistus kui see seaduse järgi on nõuetav, siis tuleb lunastada vastav äritunnistus kahe nädala jooksul (vastasel korral võib äri suletud saada) — või olemasolev äritunnistus tuleb ümber vahetada vastava kõrgemajärgulise äritunnistuse vastu ühes nõuetava juuremaksuga; samuti võib ettevõtte pidajat karistada rahatrahviga kuni kolmekordse tasumata või puudulikult tasutud põhiärimaksu summaga. — Kui ärilist tegevust oli toimetatud ilma vastava äritunnistusega mitme aasta kestel, siis nõutakse põhiärimaksu tasumist ka möödunud aastate eest, kuid mitte enam kui kolme aasta eest, kuna rahatrahvi võidakse määrata ainult seaduse rikkumise avastamise aastal (O. M. S. §§ 489, 505, 579.)

Kui ei ole võetud hinnata laotunnistust, hoolimata maksuinspektori nõudmisest, siis see kuulub jälitamisele kriminaalseadustiku § 122 järgi.

Äritunnistuste revideerimine ja selle kohta protokollide koostamine peab toimuma sääraselt, et see ei takistaks kauplemist või muud äritoimetamist. (O. M. S. § 505.)

Kui äritunnistus ei ole pandud välja nähtavale kohale, võidakse ettevõtte pidajat trahvida kuni kahekümneviie krooniga. (O. M. S. § 584.)

Kui ettevõtte viiakse üle teise kohta, siis tuleb sellest ühe kuu jooksul teatada maksuinspektorile, kes äritunnistusele teeb sellekohase märkuse. Ilma vastava märkusega loetakse äritunnistus uues kohas maksvusetuks. (O. M. S. § 487.)

Äritunnistuse kaotsimineku korral teeb maksuinspektor ettevõtte pidaja palvel korralduse äritunnistuse duplikaadi väljaandmiseks, mille pealt tuleb maksta ainult tempelmaksu, Tempelmaksu seaduse eeskirjade kohaselt. (O. M. S. § 486.)

Äritunnistuse lunastamisega tekib ettevõttel kohustus maksta lisaärimaksu ja see on ühingutel kahesugune: 1) kapitalimaks ja 2) kasuprotsendimaks. (O. M. S. §§ 509, 516.)

Lisaärimaksu võetakse jooksva tegevusaasta peale ette ja seda aastat nimetatakse maksuseadustes maksuaastaks. — Aasta,

mille kohta seatakse kokku tegevusaasta aruanne ja mille alusel võetakse maksuaasta maksud, nimetatakse operatsioon- ehk aruandeaastaks. Seega 1937. a. operatsiooniaasta tegevuse tulemustelt võetakse 1938. a. maksuaasta maksud. (O. M. S. § 519).

Kapitalimaks

Kapitalimaksu võetakse 0,3% määral ühingu liikmete poolt kokkupandud kapitalisummalt, s. o. osakapitalilt, kusjuures kapitalisummat alla 50 kr. arvesse ei võeta, kuna 50 kr. ja üle selle summa loetakse järgnevaksterveks sajaks krooniks. (O. M. S. §§ 510 ja 512).

Kui äri- ja laotunnistustega tasutud **põhiarimaksusumma** võrdub või ületab kapitalimaksusumma, siis ettevõttelt kapitalimaksu ei võeta. — Kapitalimaks tasutakse ettevõtte poolt ühe kuu jooksul pärast aruande kinnitamist peakoosoleku poolt. (O. M. S. §§ 511 ja 515.)

- Kasuprotsendimaks

Kasuprotsendimaks võetakse **maksualuse kasu pealt**, milline on välja arvatud O. M. S. § 519 alusel. Maksualune kasu arvutatakse välja ühingu aruande järgi, milles välja toodud ühingu tegevusaasta puhaskasu või puhaskahju. — Aruanne koostatakse ühingutes äriraamatute ja inventuuriaktide alusel. — Et aruanne oleks maksuasutisele vastuvõetav, peavad tema alused, s. o. äriraamatud ja inventuuriaktid, olema tõestatatavad ja usutavalt õiged. Raamatud tulevad pidada kahekordse raamatupidamise süsteemi kohaselt korralikult ja jooksvalt, s. o. raamatuid ei või pidada hiline misega. Sissekanded raamatutesse tulevad teha dokumentide alusel, s. o. kaupade ostud olgu tõestatud kaubamüüja arvetega; palkade väljamaksmised olgu tõestatud palgasaaja allkirjadega jne. Võimalikud on küll üksikud erandjuhud, mil pole võimalik saada vastavat tõendusdokumenti, kuid siis need kulutused peavad olema tõestatud mõnel teisel viisil ja olema usutavad ja need sissekanded raamatutesse tõestatakse vastava aktiga või memorandumiga. — Kaupade allesolekut tuleb tõestada kas üksikasjaliku kaubaraamatu või kaubakontroll-arve kaudu. — Iga ühingu tegevusharu tulemused tulevad raamatute põhjal eraldi välja tuua (näit.: kasu kaubamüügist, kasu leivatööstusest jne.). Aruandeaasta kuludena võetakse arvesse ainult neid kulusid, mis kuuluvad aruandeaasta töölikude kulude hulka, mitte aga eelmise aruandeaasta kulusid ega ka järgneva aruandeaasta kulusid. (R. A. O. 202 — II — 1930, 40 — II — 1936, 147 — II — 1936, 89 — II — 1937).

Näide: 1935. a. detsembrikuu telefonikulu ei saa maksualuse kasu välja arvutamisel arvata 1936. a. kuludeks. Tagajärjeks oleks see, et 1935. a. kasu oli selle summa võrra suurem ja ühingul tuli maksta ka selle suurema kasu pealt makse. — 1936. a. maksualuse kasu väljaarvutamisel suurendatakse aga maksuasutiste poolt selle summaga 1936. a. aruandes näidatud kasu,

kuna see tegelikult oli 1935. a. ärikulu. — Seega ühing maksab nimetatud summalt makse ülearuselt.

Erandina eelnimetatust, tulevad aga makstud maksud, vaatamata sellele, mis aasta maksud need olid, arvestada kuludeks alles siis, mil nad tegelikult on tasutud, nii nagu see nähtub Riigikohtu Administratiiv-osakonna otsustest 1937. a. (R. A. O. 26 — II — 1937. a.).

Tuludeks loetakse kõik ühingu äritegevusest ja äritegevusega seoses saadud tulud, samuti tulud kapitalimahutustest, ühingu tehtud tagasimaksmatud annetused või muud tagasimaksmatud maksud ühingu (näit.: sisseastemaksud).

Aruandes resultaadi väljatoomise üheks põhjapanevaks aluseks on ühingu kaupade inventuuriaktid. — Kaubad tulevad inventuuriaktidesse üles võtta õiglaselt ja nende tootmise või soetamise väärtuses. — **Juhtumil, kui jäägid väärtuse langemise tõttu ümber hinnatakse, siis peab sellise vähendamise õigustamiseks esitatama vastavad tõendused.** (V. Ärimaksu seaduse käsitamise juhatuskiri § 55.) Milline peab olema kauba ümberhindamise vastav tõendus, seda juhatuskirjast otseselt ei järgne. — Kauba väärtuse langemise põhjused võivad olla kahesugused: a) kohapealsed ja b) väljaspoolsed.

Kauba hinna kohapealseteks väärtuse langemise põhjusteks võivad olla: kaupade moest väljaminek, kaupade riknemine kauaaegse laosseismise tagajärjel, nagu roostetus, hallitus jne., kaubarestid, kui ka sarnased võimalikud väärtuse vähenemised, kus üks kaup teise kauba läheduse mõjul võib rikkuda, näit.: sool, suhkur, jahu, petrooli lõhnaga, maitsega, jne.

Kauba hinna väärtuse langemise väljaspoolse põhjusena võiks tuua näitena: talvise hooaja tagavaraks ostis ühing suurema partii kaupa. Äriaasta vahetuseks selgus, et selle kauba hind on tunduvalt suurmüügil langenud ja seda kaupa tuleb ühingul realiseerida ka vastavalt odavamale hinnale. —

Loomulik, et ühingu juhatus pole õigustatud sarnaseid väärtuses langenud kaupu ühingu äriseisu üles võtma ostuhinnaga, seega kõrgemalt kui nende tegelik väärtus ja seda ka ärimaksu seaduse juhatuskirja järgi nõutud ei ole — ainult nõutakse, et nende kaupade väärtuse langemine tuleb vastavalt tõestada. — Seega tuleks siis vastava tõestuse all arvata, et kauba hinna väärtuse langemised, mis olid tingitud väljaspoolt, tuleksid ka tõestada väljaspoolt, s. o. kas kaubamuretsejate pakkumis- või hinnakirjadega, börsi hinnateadetega jne. Kohapealselt tingitud hinnalanguste põhjused tuleksid tõestada juhatusel, revisjonikomisjoni ja ärijuhi, kui äri asjatundja, poolt. — Nimetatud kaubahinna väärtuse langemised tulevad teha peitmatult, s. o. igale hinnaslangenud kaubale tulevad inventuuriaktis juure märkida hinna langemise põhjused või koostada nimetatud kaupade pealt erinventuuriakt. Muud kaubad tulevad aga inventuuriakti üles võtta kõrvalekaldumatult nende soetamis- või tootmisväärtusega.

O. M. S. § 519 mõiste järgi loetakse **maksuvabadeks kulutusteks:** 1) ku-

lud ettevõtte valitsemiseks, ülalpidamiseks ja eksploatatsiooniks, 2) ettevõtte korrashoiukulud ja 3) kulud heategevaks otstarbeks. Seega sarnased kulud, missugused on seoses äritegemisega ja tulude saamise kindlustamisega.

Ühtlase maksustamise aluse loomiseks ei loeta maksuseaduste järgi aga mitte kõiki kulutusi maksuvabadeks, kuna osa kulutusi loetakse maksuvabadeks kulutusteks ainult osaliselt.

Maksualuse kasu väljaarvamisel võetakse aluseks ühingu aruandes näidatud kasu, millele juure arvatakse kulude poolelt sarnased kulutused, mis ei olnud kas täielikult või osaliselt maksuvabad.

Ühingute juures sagedamini esinevad **mittemaksuvabad kulutused** oleksid järgmised:

- 1) Eelmiste aastate kahjude katteks arvestatud summa.
- 2) Võimalikkude kahjude katteks **reservi** kantavad summad, kuna töölikude kahjude: lootusetu võlgade, inventari hävinemise, tulekahjust saadud jne. kahjude mahakirjutamine on maksuvaba kulutus.
- 3) Osa- ja ostukasudeks makstud või arvestatud summad. Hinnaalandused üksiku kauba müügil või eritingimustel tehtud müükide hinnaalandused on maksuvabad.
- 4) Protsentide või muude summade juurearvamine omakapitalidele.
- 5) Makstud protsendid ühingu kasutada olevatelt võörkapitalidelt, selles osas, mis olid üle 8% aastas.
- 6) Ühingu kulude arvelt makstud 10% riigimaks (v. 10% riigimaks), kuna see maks vastava seaduse järgi tuleb kinni pidada intresside saajalt. Kui aga laenajaga oli lepitud kokku, et temale väljamakstava protsendi suurus on, näiteks, neto 7% aastas, kuna 10% riigimaksu tuleb tasuda ühingu, siis ühingu tuleb tõelise protsendi suurus välja arvata järgmise valemi abil: väljamaksmiseks kokkulepitud protsent kasvatada 1,111... (seega 7,777...%). Saadud protsendi normi järgi tuleb välja arvutada kogu laenatud kapitalilt maksta olev protsendisumma ja see kanda ärikulude arvesse makstud % % arvele. — Laenajale makstakse loomulikult välja ainult temaga kokkulepitud protsendisumma, kuna ülejääk läheb vastava riigimaksu maksmiseks ja ei esine seega ühingu ärikulude arvel riigimaksuna.
- 7) Makstud kasuprotsendimaks.
- 8) Trahvid, mis määratud juhatuse liikmetele või ametnikele ja mis olid tasutud ühingu kuludena.
- 9) Remondikulud, mis suurendasid ühingu varanduse väärtust, n. n. kapitalremondi kulud.
- 10) Liikmemaksud, missugused ei ole seaduse järgi kohuslikud ettevõttele.
- 11) Kõrgema administratsiooni, s. o. juhatuse, nõukogu, revisjonikomisjoni liikmete ja sarnaste äriteenijate, kellele on välja antud üldvolikiri,

tasu igasugusel kujul, mis ületab 7.000 kr. aastas ühele isikule või kui nende isikute tasude kogusumma ületab seaduses toodud normid, mis on järgmised:

7% ettevõtte põhikapitali (osakapitali) osalt kuni 100.000 kr.

6% „ „ „ „ üle 100.000 kr. kuni 200.000 kr.

4% „ „ „ „ „ 200.000 „ „ 500.000 „

jne., kusjuures ettevõttele, kelle põhikapital on alla 20.000 kr., lubatakse selleks kulutada kogusummas kuni 1.400 krooni aastas. — Põhikapitali summad arvutatakse sarnaselt kui seda tehakse kapitalimaksu väljaarvamisel.

12) Kulutused vallasvara juureostmiseks k u l u d e a r v e l t.

13) Suuremad mahaarvamised ettevõtte varade amortiseerimiseks, kui see lubatud ärimaksu seaduse järgi. — Lubatud amortiseerimise normid, arvatult esialgselt soetamisväärtusest, on järgmised:

a) Hooned :	K i v i s t.	S e g a m a t.	P u u s t.
Elumajad ühes kõrvalhoonetega	1%	1,5%	2%
Ehitised k a u b a n d u s l i k u k s n i n g põllumajanduslikuks otstarbeks	2%	3%	4%
Ehitised t ö ö s t u s l i k u k s o t s t a r b e k s	3%	4%	5%

b) Vallasvaralt (masinad ühes juurekuuluvate seadistega, raudtee vee-
rev materjal ja muu kaubandus-tööstusettevõtetes tarvisminev elus ja eluta
inventar) — kuni 10%.

c) Jõuvankritelt — kuni 20%.

d) Roopad ja raudteede metallosad, kanalisatsioon ja vesivarustuse sea-
dised kuni 5%.

e) Eesõigusi ja tähtajalisi kasutamissoigusi on lubatud kustutada kuni
õiguste kasutamise lõpuni ühesuurustes osades.

f) Maa väärtus ei kuulu amortiseerimisele.

Iga eset on lubatud amortiseerida kuni 100% tema soetamisväärtusest, mispärast tuleb vallasvararaamat sarnaselt korraldada, et võimalik oleks jälgida iga üksiku vallasvara eseme amortiseerimata osa ja iga-aastast amortiseerimist. — Selle arvestuse puudumisel võidakse teatud juhtudel aru-
andeaastal amortisatsiooniks arvestatud summat tervenisti lugeda mitte-
maksuvabaks kulutuseks.

14) Annetused isikutele ja asutistele, välja arvatud: a) riigile piira-
matult ja b) sisemaa ühingutele ja nende liitudele, sihtasutistele ja siht-
kapitalidele, mis töötavad ainult heategeva, hoolekandeline, teadusliku, hari-
dusliku või muu üldkasuliku sihiga, kuid kogusummas mitte üle 0,4% ette-
võtte põhikapitalist (osakapitalist), igal juhul aga mitte üle 5.000 kr. aas-
tas. Siinjuures tuleb märkida, et annetused eelnimetatud asutistele tuleb
teha v a h e t u l t j a a r v e s t a m i s e t ö e n d u s e k s t u l e b n õ u d a a n n e t u s e
saajalt asutiselt sellekohane tõendus-dokument. (O. M. S. § 519, ärimaksu
seaduse käsitamise juhatuskirja §§ 55—60, ja R. A. O. ning M. P. K. otsused).

Eeltoodud arvutuste kohaselt saadud maksualuse kasu pealt tuleb ühin-

gul maksta kasuprotsendimaksu. Kasuprotsendimaksu võetakse sellekohase tabeli järgi ja kasuprotsendimaksu määra suurus oleneb maksualuse kasu vahekorra põhikapitaliga (osakapitaliga). Kasuprotsendimaksu määra suurus kõigub 4—10% vahel. — 4% maksustatavast kasust tuleb kasuprotsendimaksu maksta ettevõttel siis, kui kasu oli alla 3% põhikapitalist. — Maksualuse kasu vahekorra suurenemisel põhikapitaliga, tõuseb ka kasuprotsendimaksu määr ja kui maksualune kasu on tõusnud 16,07% põhikapitalist või veel suuremaks, siis tuleb maksta kasuprotsendimaksu 10% maksualusest kasust. (O. M. S. § 516 ja kasuprots. määrade tabel.)

Väljavõte kasuprotsendimaksu tabelist.

Kasu vahe- kord (osa-) kapi- taliga %%	Protsendi- maks kasu peat %%	Kasu vahe- kord (osa-) kapi- taliga %%	Protsendi- maks kasu peat %%	Kasu vahe- kord (osa-) kapi- taliga %%	Protsendi- maks kasu peat %%
3,00—3,02	5,00	3,42—3,43	5,16	10,00	7,67
3,03—3,04	5,01	3,44—3,46	5,17	10,50	7,87
3,05—3,07	5,02	3,47—3,49	5,18	11,00	8,06
3,08—3,09	5,03	3,50—3,51	5,19	11,50	8,25
3,10—3,12	5,04	3,99—4,01	5,38	12,00	8,44
3,13—3,15	5,05	4,50—4,51	5,57	12,50	8,63
3,16—3,17	5,06	5,00	5,76	13,00	8,82
3,18—3,20	5,07	5,50	5,95	13,50	9,01
3,21—3,22	5,08	6,00	6,14	14,00	9,20
3,23—3,25	5,09	6,50	6,34	14,50	9,39
3,26—3,28	5,10	7,00	6,53	15,00	9,59
3,29—3,30	5,11	7,50	6,72	15,30	9,78
3,31—3,33	5,12	8,00	6,91	16,00	9,97
3,34—3,36	5,13	8,50	7,10	16,07	10,00
3,37—3,38	5,14	9,00	7,29		
3,39—3,41	5,15	9,50	7,48		

Kasuprotsendimaksu arvutamisel maksustatava kasu ja põhikapitali summad ümardatakse sadadesse kroonidesse, kusjuures summasid või nende osasid alla 50 kr. ei arvestata, kuid summad 50 kr. ja üle selle arvestatakse sajaks.

Kasuprotsendimaks tuleb ettevõttel endal välja arvata ja kohalikku Eesti Panga osakonda ära tasuda ühe kuu jooksul pärast ettevõtte aruande kinnitamist peakoosoleku poolt.

Kui kasuprotsendimaks oli välja arvatud ekslikult ja selle tagajärjel ka valesti tasutud, siis selle eest veel ettevõttel ega ettevõtte juhtidel trahvi kanda ei tule. (O. M. S. §§ 523 ja 527).

Kapitali- ja kasuprotsendimaksu õiget ja õigeaegset tasumist jälgib aruandvate ettevõtete maksuinspektor — Tallinnas. — Et maksuinspektor maksude tasumist ja õiglust jälgida saaks, selleks on ettevõtte juhatus kohus-

tatud nimetatud maksuinspektorile ühe kuu jooksul esitama kõik tarvilikud andmed vorm D nr. 2 loetletud nõuete kohaselt, samuti on ettevõtte juhatus kohustatud avaldama Riigi Teatajas ettevõtte lõppbilansi, milles peab olema näidatud põhi-, tagavara- ja muude kapitalide summad, tegevusaasta tulude ja kulude arve ja puhtakasu jaotus. (O. M. S. §§ 515, 520, 522).

Kui aruanne jäi ettevõtte poolt kuulutamata Riigi Teatajas, siis on maksuinspektor õigustatud ettevõtte kulul kuulutama R. T. ettevõtte täielikku aruannet. (O. M. S. § 522.)

Ühingu juhatusel tuleb ühe kuu jooksul, arvates aruande kinnitamisest peakoosolekul, saata maksuinspektorile aruandvate ettevõtete alal, Tallinnas, järgmised materjalid Majandusministri määruse kohaselt (O. M. S. §§ 520 ja 525, R. T. nr. 6 — 1934. a. art. 51, R. T. nr. 61 — 1936. a. — art. 525) ja nimelt:

- 1) peakoosoleku poolt kinnitatud täielik aastaaruanne, mis peab sisaldama ettevõtte bilansse tegevusaasta alguseks ja lõpuks, pearaamatu arvete läbikäike ja kahjude ja kasude arvet.
- 2) Väljavõte peakoosoleku protokollist aruande kinnitamise, puhaskasu jaotamise ja kõrgemasse administratsiooni kuuluvate isikute valimise kohta.
- 3) vastused ühingu le äritunnistuse lunastamisel antud teatelehes vorm D nr. 2 olevaile küsimusile;
- 4) ärakiri revisjonikomisjoni protokollist aruande läbivaatamise kohta;
- 5) kõrgemasse administratsiooni kuuluvate isikute nimekiri (v. eelpool), kus on märgitud: a) nende ees- ja perekonnanimed ja elukohad, b) kui palju igapähele on makstud igasugust tasu (ka kingitused) nii otsekoheste kui ka teiste ülesannete ja kohustuste täitmise eest;
- 6) tegevusaastal tasutud igasuguste riigi-, omavalitsuste ja teiste sunduslike ja vabatahtlike maksude nimestiku, kus on märgitud, millal, mis aasta eest ja kui palju iga maksu on tasutud (ärikulude arvelt);
- 7) tegevusaasta ärikulude spetsifikatsioon;
- 8) kinnis- ja vallasvara amortisatsiooni arvestus spetsifitseeritult;
- 9) teate, missuguses Riigi Teataja numbris on kuulutatud ühingu tegevusaasta aruanne.

Punktides 3 ja 9 nimetatud dokumendid tuleb esitada ühes, kõik teised aga kolmes eksemplaris.

Kõik teated tulevad alla kirjutada juhatuse ja ühingu raamatupidaja poolt.

Esitatud aruanded peab maksuinspektor läbi vaatama kuue kuu jooksul ja tegema vastava maksustamisotsuse. Kui nimetatud aja jooksul maksuinspektor ei ole nõudnud juure täiendavaid teateid ega ei ole vaielnud aruannetes leiduvate väljaarvutiste õiguse vastu, loetakse aruannete ja bilansside järgi väljaarvutatud puhtakasu ja põhikapitali määr kinnitatutuks ettevõtte lisaärimaksuga maksustamiseks. Täiendavate teadete nõud-

mise puhul tuleb lõppotsus maksuinspektoril teha kolme kuu jooksul. Maksustamisotsusest saadetakse ära kiri ettevõttele. (O. M. S. §§ 526, 527.)

Kui ettevõtte ei ole tasunud ühe kuu jooksul, pärast aruande kinnitamist peakoosoleku poolt, oma poolt väljaarvutatud kapitali- ja kasuprotsendimaksu, siis loetakse maksmata jäänud summad võlaks ja ettevõttele tuleb nende pealt maksta viivitusprotsenti 1% kuus, arvates poolikud kuud täiteks kuni äramaksu päevani. Maksustamisotsusega nimetatud maksude täiendamisel tuleb täiendav maks ära tasuda ühe kuu jooksul, arvates maksustamisotsuse kättesaamisest. Vastulause kohta tehtud otsuse puhul tuleb täiendav maks ära tasuda kahe nädala jooksul, arvates otsuse ettevõttele kuulutamise päevast. Tasumata maksud loetakse võlaks ja neilt tuleb maksta viivitusprotsenti 1% kuus maksmisele kuulumise ajast kuni äramaksu ajani (v. M. K. S. § 109, O. M. S. §§ 527, 575 ja Ärimaksu seaduse käsitamise juhatuskiri § 69 p. 3 ja § 98 p. 2 ja 3).

Juhtumitel, kui ettevõtte aruanne jäi tema põhikirjas ettenähtud tähtajaks kinnitamata, siis on ettevõtte juhatus kohustatud kahe kuu jooksul, põhikirjas ettenähtud aruande viimasest kinnitamise tähtajast arvates, tasuma kapitali- ja kasuprotsendimaksu selsamal määral, mil ta oli kohustatud nimetatud makse maksma eelmisel aastal. Hiljemalt aruande kinnitamisel tasutakse täiendav maks harilikus korras, see on ühe kuu jooksul pärast aruande kinnitamist peakoosoleku poolt, kuna rohkem makstud maksud, **sellekohasel palvel**, kas maksetakse tagasi või kantakse üle edaspidiste maksude arvele ettemaksuna (O. M. S. § 524 ja Ä. S. K. J. § 63 p. 3).

Kapitali- ja kasuprotsendimaksu maksmisel ja väljaarvutamisel on kohustatud linnade ja alevite omavalitsuste piirides asuvad ettevõtted tasuma nende omavalitsuste kasuks üks kaheksandik ($12\frac{1}{2}\%$) kapitali- ja kasuprotsendimaksu summast. See maks tuleb tasuda samas korras ja samadel tähtpäevadel kui kapitali- ja kasuprotsendimaksudki. Eriaruandeid selle üle esitada ei ole vaja, vaid maksu tasumist jälgib aruandvate ettevõtete maksuinspektor samade andmete alusel, mis temale olid esitatud kapitali- ja kasuprotsendimaksu asjus. (R. T. nr. 44 — 1928. a., art. 256 — § 13.)

Uudselt avatud ettevõtted kuuluvad maksu aastal lisaärimaksuga maksustamisele kahe kordselt. Esiteks maksustatakse neid maksu aastast eest ja teiseks aruandeaastast eest. Kui ettevõtte töötas esimesel aruandeaastal vähem või rohkem kui kaksteistkümmend kuud, siis arvutatakse välja selle alusel matemaatiliselt maksualune kasu 12 kuu kohta ja selle alusel arvutatakse välja ning tasutakse maksu aastast eest lisaärimaks. (V. S. K. K. 1916. a. art. 963 — §§ 5 ja 6.)

Aruandeaastast eest tasutakse lisaärimaks täite tegevuskuude alusel, kusjuures poolikuid kuid arvesse ei võeta.

Näide: Ühing algas tegevust 16. III 37. a. ja 1937. a. maksualune kasu oli Kr. 471.37, osakapital oli 1937. a. lõpuks Kr. 770.—, lunastatud oli teise järgu äritunnistus, seega oli tasutud põhiärimaksu riigile Kr. 70.—. Vähesese osakapitali tõttu kapitalimaksu tasuda ei tule, kuid kasuprotsendimaks tuleb arvutada järgmiselt:

$$1938. \text{ a. maks} = \frac{471.37 \times 360}{285} = 595.41; \quad \frac{600 \times 10}{100} = \text{Kr. } 60.—$$

$$1937. \text{ a. maks} = \frac{60 \times 9}{12} = \text{Kr. } 45.—$$

s. o. maksualuse kasu summa 471.37 korrutatakse kommertsaasta päevade arvule ja jagatakse tegevuspäevade arvule, saadud summa ongi terve aasta maksualune kasu; seda ümmardades terveteks sadadeks kroonideks ja kuna kasu on osakapitalist üle 16,07%, siis on ülemäärase normi, s. o. 10% järgi maksuaasta (1938. a.) kasuprotsendimaks Kr. 60.— suurune. Operatsiooniaasta (1937. a) maks on aga sellest tervete tegevuskuudega suhteliselt Kr. 45.— suurune.

Seega tuleb 1938. aastal kasuprotsendimaksu tasuda kokku $45 + 60 = \text{Kr. } 105.—$ ja sellest linnas ja alevites veel omavalitsusmaksu $\frac{1}{8}$ ehk $12\frac{1}{2}\%$ $= \text{Kr. } 13.13.$

Ettevõtted, millised lõpetasid ärilise tegevuse maksuaastal, enne maksuaasta lõppu, maksavad lisaärimaksu selle aasta eest ainult sel määral, mis vastab tervete möödunud kuude arvule, s. o. aasta algusest kuni selle kuu alguseni, mille jooksul tegevus on lõpetatud. Kui lisaärimaks oli terve maksuaasta eest juba tasutud, siis makstakse rohkemmakstud maksud tagasi. — Äritegevuse lõpetamisel tuleb lõpetamise tunnuseks äritunnistus tagasi anda maksuinspektorile. (V. S. K. K. 1916. a. art. 963 — § 7).

Tulumaks

Kõik ühiskaubandusühingud kuuluvad tulumaksu alla. Tulumaksu tuleb neil maksta aga ainult siis kui nende maksualune tulu ületab 400 krooni. (T. M. S. § 2, p. „f“).

Maksualuse tulu väljaarvutamiseks on kohaldatud samad alused, mis on maksvad kasuprotsendi juures maksualuse kasu väljaarvutamisel, s. o. kõrgema administratsiooni tasu piirid, amortisatsiooni normid jne., välja arvatud mõned vähemad erandid ja nimelt: heategevaks otstarbeks lubatakse kulutada kuni 5000 krooni aastas, sõltumata ühingu osakapitali suuruselt; kui kasuprotsendimaksu juures ei võetud arvesse makstud kasuprotsendimaksu, siis tulumaksu juures võetakse see arvesse, kuid arvesse ei võeta makstud tulumaksu. (T. M. S. §§ 16 ja 20).

Tulumaksu summat ühingul endal välja arvutada ei tule, vaid see makstakse alles siis, kui maksuinspektorilt on saadud maksustamisotsus ja järgmiselt: a) kui maksustamisotsus oli ühingule kätte antud enne 1. juulit, siis hiljemalt 30. septembriks ja 30. novembriks ühesugustes osades ja b) kui maksustamisotsus oli ühingule üle antud pärast 1. juulit, siis makstakse tulumaksu esimene pool osa kahe kuu jooksul ja teine osa kolme kuu jooksul,

arvates maksustamisotsuse kättesaamise päevast. Tulumaksu tasumise tähtajad ei pikene vastulause esitamisega. (R. A. O. otsus 1936, T. M. S. §§ 64, 49).

Tulumaksu võetakse maksustatavalt tulult järgmisel määral:

Esimese alanud või täie 1000 krooni pealt	5%
järgneva kr. 1000.— pealt (üle 1 000— 2 000 kr.)	6%
„ „ 1000.— „ („ 2 000— 3 000 „)	8%
„ „ 1000.— „ („ 3 000— 4 000 „)	10%
„ „ 1000.— „ („ 4 000— 5 000 „)	12%
„ „ 1000.— „ („ 5 000— 6 000 „)	14%
„ „ 1500.— „ („ 6 000— 7 500 „)	16%
„ „ 2500.— „ („ 7 500—10 000 „)	18%
„ „ 5000.— „ („ 10 000—15 000 „)	22%
„ „ 5000.— „ („ 15 000—20 000 „)	25%
„ „ 5000.— „ („ 20 000—25 000 „)	28%
„ „ 5000.— „ („ 25 000—30 000 „)	32%
ja järgneva osa pealt üle 30 000 krooni	36%

Eeltoodud tabeli alusel väljaarvutatud tulumaksust arvatakse maha 10%, kusjuures aruandvate ettevõtete, s. o. ühingute, maksusumma arvutatakse nii, et see ei tõuseks üle 20% maksustatavast kasust (T. M. S. §§ 21, 22³).

Tähtajaks tasumata tulumaksusummadel tuleb maksta viivitusprotsenti 1% kuus, arvates maksu tasumisele kuulumise ajast kuni äramaksu päevani.

Peale tulumaksu maksmise seab tulumaksu seadus ühingu juhatusele ülesandeks veel rida mitmesuguste teadete esitamisi ühingu ja teiste isikute kohta ja nimelt: (Määrus teadete esitamise kohta tulumaksu alal):

1) Ühinged, millised omavad kinnisvara, on kohustatud blanketil vorm B nr. 1 esitama hiljemalt iga aasta 30. detsembriks: a) linnades — **maksuinspektorile** ja b) maal — **vastavatele valla- või alevivalitsustele**, täieliku nende isikute nimekirja, kes elasid ühingu majades sama aasta 15. detsembril, kaasa arvatud ka majast ajutiselt lahkunud. Nimekiri seatakse kokku korterite või perekondade järgi, kusjuures esimesena märgitakse perekonna pea. Nimekirja tuleb võtta ka isikud ja asutised, kelledele olid üüritud või olid tasuta kasutada antud äri- ja muid ruume või paiku. (Määrus §§ 1 ja 2.)

2) Vorm B nr. 5 tuleb hiljemalt 15. jaanuariks esitada **maksuinspektorile ühingu asukoha järgi** teated nende isikute ja asutiste kohta, kellele on makstud või arvestatud möödunud aastal ühingu peakoosoleku otsusel üle 50 kr. osakasu, tähendades ära summa suuruse. (Määruse §§ 13—15.)

3) Hiljemalt 10. veebruariks tuleb esitada blanketil vorm B nr. 4 teated ühingu poolt eelmisel aastal rahas või natuuras makstud, kui ka sama aja eest tasumisele kuuluvate palkade, vabakutseliste honoraride ja paiukite kohta. Mida loetakse palgaks, on loetletud nimetatud blanketil. Tuluks ei loeta ühingu ametnikkudele või valitud tegelastele sõiduraha, mis maksetud tariifide järgi sõidukuluna väljaspoole ühingu asukohta ja päeva-

raha ühingus maksvate normide järgi, mida neile makstakse sõitudel väljaspoole nende alalist elukohta.

Kui tasusumma ei ületa 100 krooni aastas isiku kohta, siis nime-
tatud teadete esitamine ei ole nõuetav.

Teadetele lisandatakse kaaskiri, milles märgitakse esita-
tavate teadete arv ning tasude kogusumma ja esitatakse:
a) linnades — maksuinspektorile ja b) maal vastavale valla- või alevivalitsu-
sele tasu või paiuki maksja asukoha järgi. (Määruse §§ 10—12.)

4) Hiljemalt 15. maiks tuleb ühingul esitada blanketil vorm B nr. 3
maksuinspektorile aruandvate ettevõtete alal nimetatud blanketil nõutud
andmed ühingu enda eelmise aasta maksualuse tulu kohta.

Tuluteadaandele tuleb tingimata juurde lisada:
a) täielik aastaaruanne bilanssidega aruandeaasta alguks ja lõpuks; b) ka-
sude ja kahjude arve; d) arvete läbikäik; e) amortisatsiooni arve; g) nime-
kiri kõrgemasse administratsiooni kuuluvate isikute ja nendele makstud tasu
kohta (OMS § 519, p. 1 lit. „a“); h) ärakiri revisjonikomisjoni protokollist;
i) ärakiri peakoosoleku protokollist aruande kinnitamise kohta. (RT lisa
nr. 27 — 1936. a.)

Kui aga ühingu arvatav maksustatav tulu ei ületa 400 krooni, siis nime-
tatud tuluteadaannet ja selleks nõutud lisasid ei ole vaja esitada, vaid selle
asemel esitatakse ainult üks eksemplar aruannet bilans-
sidega aasta aluks ja lõpuks. (Määr. §§ 7—9.)

Kui mõningail põhjusil ei ole võimalik siin kirjutises punkt 1—4 loetletud
nõuetavaid andmeid tähtpäevaks esitada, näiteks peakoosolek ei ole ühingu
aruannet 15. maiks kinnitanud jm., siis võib maksuinspektor kaaluvail põh-
jusil pikendada nende teadete esitamise tähtaega. (Määruse § 17.)

Tulumaksu seaduse § 63 (RT nr. 91 — 1937. a. art. 742) järgi 12% tulu-
maksu kinnipidamist osakasudelt ühingutel teostada ei tule, kuna osa-
maksud ei käi väärtpaperite mõiste alla.

Nimetatud nimekirjade, teadaannete ja teadete mitteesitamise või pärast
tähtaega esitamise, samuti puudulikkude või ebaõigete teadete andmise pä-
rast karistatakse süüdlasi rahatrahviga kuni 500 kroonini, korduvatel juhtu-
del — kuni 1000 kroonini.

Kui tuluteadaandes on antud valetateid maksust kõrvalehoidmise sihiga,
karistatakse süüdlasi rahatrahviga kuni viiekordse varjatud maksusumma
suuruses. Trahvi ei määrata siis, kui eksimus ei ületa 100 krooni või kui isi-
kul tegelikult tulumaksu maksta ei tule. (RT nr. 4 — 1938. a. art. 20, §§ 20
ja 21.)

Läbikäigumaks

Läbikäigumaksu tuleb ühiskaubandusühingutel maksta järgmistel juhtu-
del: 1) kui neil oli lunastatud I järgu äritunnistus, 2) kõik lin-
nades asuvad ühingud äritunnistuse järgu peale vaatamata, 3) ühingute
harukaupluste läbikäikudel, missugused asuvad väljaspool ühingu juhatuse

asukoha omavalitsuse (linna, alevi või valla) piire ja 4) kui ühing omab ärimaksustamisele kuuluva tööstuse (näit. pagaritööstuse), s. o. sarnase tööstuse, mille peale oli lunastatud äritunnistus kas või ajutiselt (Aj. läbik-m. seadus § 1 nr. 1 ja 4, § 3 ja § 4.)

Osa läbikäike ei kuulu läbikäigumaksuga maksustamisele, kuigi ettevõtte ise tervelt või osaliselt läbikäigumaksuga maksustamisele kuulub. Mitte maksustatavateks läbikäikudeks loetakse: 1) raamatute ja trükitoodete läbimüüki (§ 4, pk. 4); 2) läbikäigud riigimonopoli esemete ja maksvelolevate ametlikkude väärtmärkide (post-, tempelmargid ja veksliplangid) alal, kui neid esemeid müüakse ametlikult määratud hindadega (Aj. l. s. § 5, p. 5); 3) läbikäigud ekspordi alal, välja arvatud metsamaterjali ja teravilja eksport (Aj. l. s. § 5, p. 1); 4) ettevõtte enda tarbeks võetavad kaubad, näit. petrol kaupluse valgustamiseks jne. (Aj. l. s. § 9, viimane lõige) ja 5) kaubamuretsjatele tagasisaadetud, kustutatud, riknenud või hävinenud kaubad, hinnalandused ostjatele enne arvete õiendamist, stornod kaubakontroll arvetel ja ühingu kauplusest teise kauplusesse saadetud kauba väärtuste läbikäigud (Aj. l. s. elluviim. ja teost. määrus §§ 5 ja 15 ning M. V. seletus 96 D — 23. IX 1937. a.).

Läbikäiguks ajutise läbikäigumaksu seaduse mõttes loetakse saadud ja saadaolevad (võlgumük) vastutasud rahas või rahalises väärtuses ja mis on liigitatud kahte gruppi:

I) Ettevõtte kaupade ja muude äriesemete müügist, vahetusest ja muust võõrandamisest, mida nimetatakse **läbimüügiks** ja millelt võetakse läbikäigumaksu 0,5% määral **järgmiste eranditega**: a) sisemaa tootjatelt või jällemüüjatelt ostetud kaupade läbimüügid, s. o. kõikide sarnaste kaupade läbimüügid, mis pole ühingu enda poolt toodetud või välismaalt importeeritud, maksustatakse ainult 0,15% määral ja b) maiusainete tööstuse läbikäikudelt võetakse läbikäigumaksu 1% määral, kusjuures maiusaineteks loetakse torte, kooke, keekse, pränikuid, biskviite, igasuguseid küpsiseid ja kompvekke, millede valmistamiseks oli tarvitatud peamiselt suhkrut, mett, kakaod, pähkleid ja teisi loomulikke või kunstlikke maitseaineid ((Aj. l. s. § 9, p. 1, §§ 12 ja 13 ja määruse § 3).

II) Ettevõtte poolt teostatud tööde ja muude teenete eest, mida nimetatakse **talituseks**, võetakse läbikäigumaksu 2% määral. Selle liigi alla loetakse **maksustamisele kuuluvatel ühingutel** saadud üürid, komisjonitasud jne. (Aj. l. s. § 9, p. 2, § 12 ja määrus § 12).

Eraldi maksustatakse iga ärimaksustamisele kuuluv või Ärimaksu seaduse järgi eraldaseks loetav ettevõtte (v. eelpool äritunnistuste liigitus ja Aj. l. s. § 6). Seega kui ühing omab kaupluse, mis kuulub maksustamisele läbikäigumaksuga ja samuti omab ka mingi maksustatava tööstuse, siis tuleb maksta järgmiselt: 1) terve tööstuse läbikäigult, kaasa arvatult ka ühingu oma kauplusesse müügiks antud kaubad, tuleb maksta läbikäigumaksu 0,5% määral (erand maiusained, millelt maks on 1%), kusjuures ühingu oma kauplusesse antud tööstussaaduste väärtus arvutatakse nende toodete

hinna alusel teistele jällemüüjatele ja 2) kogu maksustamisele kuuluva kaupluse läbimüügilt, kuid omatööstustoodete müügi alal kaupluses ainult see osa läbimüügist, mille moodustab sel alal müük vahenditelt tarvitajatele (omatööstustoodete läbimüügid jällemüüjatele, kui need olid kaupluste läbimüügi sees, e n a m m a k s u s t a m i s e l e e i k u u l u) — 0,15% määral. (AjLMS §§ 6, 60, p. 1, 12 ja 13). AjLMS elluviimise ja teostamise määrase § 20 järgi näib, et tuleks küll ühingute kaupluste kaudu tarvitajatele müüdüd omatööstussaaduste pealt maksta maksu veel kord 0,5% määral, kuid paistab, et selle määrase ulatus ei ole küllaldaselt õige, sest seaduse § 10, p. 1, millele on viidatud selles määrase §-s, ei võimalda niisugust tõlgendamist.

Ühingute põhiarimaksu alla kuuluvad tööstusettevõtted kuuluvad läbikäigumaksu alla igal juhul vaatamata nende asukohale (AjLMS § 1, p. 4 ja R. A. O. 174 — II — 1937. a.).

Läbikäigid ja läbikäigumaksusummad arvutatakse välja veerandaastate viisi ettevõtte enda poolt möödunud 3 kuu läbikäikude pealt, kusjuures maksustatakse läbikäigid ümmardatakse allapoole tervetesse sadades kroonidesse ja **maksusummad** ümmardatakse terveteks kroonideks, kusjuures 50 senti ja rohkem loetakse terveks krooniks. Sel viisil arvatud läbikäigumaksusummasid nimetatakse **ettemaksudeks**. Veerandaastate viisi arvatud ettemaksude kohta koostatakse kahes eksemplaris vastav aruanne, millised on tasuta saadaval Eesti Panga osakondades ja maksuinspektorite juures. Ettemaksud tasutakse, samuti esitatakse nimetatud aruanded, hiljemalt järgmise veerandaasta esimese kuu 10 kuupäevaks, s. o. hiljemalt 10. jaanuariks, 10. aprilliks, 10. juuliks ja 10. oktoobriks, **Eesti Panga kohalikkude osakonda**. Erandina tasuvad need ühinged, millede läbikäik on üle 500.000 krooni aastas, ettemaksusid iga kalendri kuu möödumisel järgmise kuu 10. kuupäevaks. Kui tasumisele kuuluv ettemaks on alla 5 kr., siis tasutakse see koos järgmise ettemaksuga nii, et sissemakstav summa ei oleks alla 5 kr. (Aj. l. s. § 14, 16 ja määrase §§ 21 ja 28).

Maksuinspektor kontrollib nelja kuu kestusel ettemaksusummade õiglust ja võib nõuda ettemaksusummade täiendamist. Ettemaksu täiendamise nõuded tulevad täita 15 päeva jooksul, arvates teate kättesaamisest (Aj. l. s. § 19, 20 ja määrase § 24).

Hiljemalt 1. märtsiks on **maksustamisele kuuluvad** ettevõtted kohustatud esitama **maksuinspektorile aruandvate ettevõtete alal** blanketil vorm U nr. 6 ettevõtte aastase spetsifitseeritud läbikäigu vastavalt eelmärgitud vormis toodud nõudeile. (Määruse § 29.)

Läbikäigumaks määratakse maksuinspektori maksustamisotsusega ja viimane saadetakse ettevõtte pidajale **hiljemalt ühel ajal lisaarimaksu maksustamisotsusega**. Tasutud ettemaksudele juurdenõutav maksusumma tasutakse hiljemalt **ühe kuu kestel**, arvates maksustamisotsuse kättesaamise päevast. (Aj. l. s. § 22.)

Tasumata ettemaksud ja juurdenõutavad maksusummad loetakse maksu-

võlaks ja neilt tuleb maksta viivitusprotsenti 1% kuus, arvates maksmise kohustuse ajast kuni äramaksupäevani. (Aj. l. s. § 21, 27 ja määruse § 26.)

Nõutud teadete mitteesitamisel võidakse süüdlasi karistada rahatrahviga kuni 500 kr. ja korduvatel juhtudel — kuni 1000 kroonini. (Aj. l. s. § 27 ja M. K. S. § 147.)

Kui ettevõtte üldse ei tasu oma arvutuste järgi ettemaksu, või kui ettevõtte ei korralda maksuinspektori poolt nõutud ettemaksu juurdemaksu või kui ei korralda lõplikult nõutava läbikäigumaksu tasumist — siis võib maksuinspektor algatada ettevõtte sulgemise korraldust. Eeltoodud põhjustel võib ettevõtet sulgeda Majandusminister Maksuvalitsuse direktori ettepanekul ja sulgemist toimetab sellekohase otsuse põhjal politseiametnik ettevõtte pidaja kulul ning võetakse ära ettevõtte äritunnistus. (Aj. l. s. § 25, ja määruse §§ 32—36.)

10⁰/₀ riigimaks rahakapitalide tuludelt

10% riigimaksuga maksustatakse üksikuid eraisikuid ja -asutisi niisuguste tulude, s. o. %% pealt, mida nemad saavad ühingutele ükskõik mis viisil kasutada antud rahakapitalidelt. Nimetatud maksu alla ei kuulu lisaäri-maksustamisele ja avalikult aruandmisele kuuluvad ettevõtted ja sisemaalsed ühistegelikud põllumajanduslikud tootmisettevõtted, nagu näiteks: piimaühingud. (O. M. S. 614¹.)

Maks peetakse kinni ühingu poolt eelnimetatud tulude väljamaksmisel või arvestamisel tulusaajatele. Seega see maks ei tule maksta ühingu tuludest, vaid ühing täidab selle maksu juures teatavas mõttes maksuasutise kohuseid (võrdle eelpool mittemaksuvabad kulutused kasuprotsendimaksu kohta punkt 6 ja O. M. S. 620).

Ühingu kohustuseks 10% riigimaksu alal on:

I) Maksetavatelt rahakapitali tuludelt kinni pidada 10% riigimaksu,

II) ühe kuu jooksul pärast aruande kinnitamist ühingu peakoosoleku poolt (O. M. S. § 620): 1) 10% riigimaks maksta Eesti Panga kohalikku osakonda, 2) esitada maksuinspektorile aruandvate ettevõtete alal: a) täieliku aastaaruande, mis peab sisaldama ettevõtte bilansse operatsiooniaasta alguseks ja lõpuks, pearaamatu läbikäike, kahjude ja kasude arvele kantavaid summasid ning kahjude ja kasude arvet, b) väljavõtte peakoosoleku protokolli aruande kinnitamise, puhtakasu jaotamise ja juhatuse, nõukogu ning revisjonikomisjoni liikmete valimise kohta, c) kui kahjude ja kasude arve ei ole spetsifitseeritud aruande juures, siis ärikuulude spetsifikatsioon, d) aruande operatsiooniaastal makstud ja saadud %% kohta, kusjuures makstud %% tulevad näidata kahes osas: aa) %% millede pealt ühing on ära maksnud 10% riigimaksu — need %% võib näidata kogusummas ja bb) %, millised ei kuulu 10% riigimaksu alla (näit. makstud %% ETK, pankadele, piimaühingule jne.); nimetatud makstud %% kohta tuleb koostada nimekirj, näidates ära, kellele nimelt ja kuipalju igale neist %% on makstud; e) teade

isikust (võib ka isikuist), kes vahetult juhtis ettevõtte tegevust ühe kuu jooksul pärast aruande kinnitamist peakoosoleku poolt, märkides ära selle isiku ees- ja perekonnanime ning elukoha ja g) esitada Eesti Panga kvii- tungi algupärane 10% riigimaksu tasumise kohta. (O. M. S. § 620 ja majand. määrus § 1 ja 3.)

Tähtajal tasumata jäänud 10% riigimaks nõutakse sisse koos 1% viivitusrahaga kuus, kuna maksustatava tulu varjamise või näitamata jätmise korral nõutakse sisse tasumata jäänud maksu kolmekordne summa. (O. M. S. § 622.)

Kui ei esitata maksuinspektorile aruandvate ettevõtete alal eelpool loet- letud andmed või need esitatakse pärast tähtaega, siis võidakse süüdlast trahvida kuni 500 krooniga (määrus § 5).

Särandi- ja kingimaks

Pärandi- ja kingimaksu seadusest tuleks ühingu tegelastel teada vaid seda, et ühingu võlausaldaja (laenuandja, kaubamuretseja, osamaks, saa- mata palk jne.) surma puhul tuleb ühingul anda teade maksuinspektorile ühingu käes olevate, surnule, s. o. pärandajale, kuuluvate varade kirjelduse või kapitalide suuruse kohta ja neid varasid või kapitale ei või välja maksta enne kui maksuinspektor väljamaksmiseks loa on andnud. Teade tuleb mak- suinspektorile esitada kahe nädala jooksul, arvates sellest ajast kui ühing pärandaja surmast teada on saanud. On loomulik, et surmateade peab olema täiesti usaldusväärne. Eeltoodud eeskirjad ei ole maksvad varade või kapi- talide kohta, kui need ei ületa 100 krooni või kui vara on kergesti riknev või kui üleandmine tähtajaks on sunduslik seaduse või kohtuotsuse põhjal, näit. vaestelaste kohtu otsus (alus P. K. M. S. § 32 ja määruse § 10).

Kui teadet ei esitata, hiljem esitatakse või antakse ebaõigeid või puudu- likke teateid, siis võidakse süüdlast trahvida kuni 500 kr. rahatrahviga (määruse § 15).

Tempelmaks

Tempelmaks on kõige rohkem tarvitatavam maks igapäevases ärielus, seepärast iga ühing peaks endale soetama tempelmaksu seaduse koos tempel- maksu tariifiga. Terve tempelmaksuseaduse ja tariifi kirjeldamiseks pole käesoleval kirjutisel mõtet, vaid siin on püütud esile tõsta ainult kõige igä- päevasemaid, kuid siiski sarnaseid tempelmaksu seaduse nõudeid, milliste vastu sageli eksitakse.

Tempelmaksustamisele kuuluvad pea kõik dokumendid, kui neis esineb kaks lepingu või tehingu huvilist poolt.

Tempelmaksustamisele ei kuulu vaid need dokumendid, mis loetletud tariifis, kui ka need dokumendid, millede objekti väärtus ei ületa 50 krooni, välja arvatud igasugused arved, kviiitungid, aktsiad, osatähed ja osamaksu- tähed (T. S. § 4, p. 1). Arved ja kviiitungid alla 10 krooni on vabad tempel-

maksust (tariif nr. 14 ja 30). Ühingu poolt väljaantavad osamaksutähed või kviitungid või allakirjutatud tõendused osamaksu kohta liikmeraamatutes kuuluvad tempelmaksustamisele, **summa suurusele vaatamata 1% määral**, vähemalt aga 5 senti igalt dokumendilt (tariif nr. 40, p. D).

Arvete ära kirjad on tempelmaksuvabad (tar. 54, er. 5), kuid siin ei tule unustada, et arve ära kirja esitamisel võidakse nõuda tõestust, et tempelmaks algdokumendilt oli tasutud — seega, kui tempelmaksustatud arve on kadunud, tuleb ära kiri tempelmaksustada samuti kui arve algupärane, et hoiduda tempeltrahvist (T. S. § 18, p. 11). Eeltoodu on maksev ka teiste dokumentide kohta.

Tempelmaksu tasumise üle võib tõendusi nõuda ainult sel juhul, kui akti järgsete arvete lõpetamisest ei ole möödunud üle kolme aasta (T. S. § 18, p. 10).

Kviitungid või rahasaamise allkirjad, mis tehakse tempelmaksustatud dokumentidel (ka arved) või nende ära kirjadel, mille põhjal maksmissi toimetatakse on vabad tempelmaksust (tariif nr. 30, er. 10).

Tempelmaks tuleb tasuda: 1) palvetelt või avaldustelt ametasutistele — nende sisseandmisel, 2) arvetelt ja kviitungitelt — enne kui väljaandja need käest annab, 3) kodustelt dokumentidelt — nende tegemisel, aga hiljemalt ühe kuu jooksul pärast dokumentide tegemist, kuid igatahes enne lõplikku täitmist või kuhugile esitamist ükskõik mis otstarbel, ja 4) kui dokumendi osalisel ei saa ise õiget tempelmaksu kindlaks määrata, siis võivad nad selleks juhiseid paluda maksuinspektorilt. Kui kirjalik juhiseid ei jõua kätte maksustamise tähtaja lõpuks, siis loetakse tähtaeg pikendatuks ja maks tasutakse 7 päeva jooksul, arvates juhise kättesaamise päevast (T. S. § 15, p. 1, 2, 4, 11).

Tempelmarkide kustutamisel tuleb tähele panna: 1) kodustel omavahe listel dokumentidel tulevad tempelmargid kleepida dokumendile **enne allakirjutamist** nii, et **dokumendi tekst või vähemalt ühe asjaosalise allkiri, kuid mitte selle allkiri, kelle kätte dokument jääb**, kõikidest tempelmarkidest läbi ulataks. Kaht allkirja tempelmarkide kustutamiseks seadus ette ei näe ja kui marke pole võimalik üle allkirja ulatusega kustutada, siis on otstarbekohasem, kui margid pole kustutatud dokumendi tekstiga, lasta juba margid kustutada kas valla- või alevivalitsuses, notari, maksuinspektori, konstaabli juures või Eesti Panga osak. 2) Arvetel ja kviitungitel võib tempelmarke kustutada ka sarnaselt, et **igale** margile kirjutatakse peale margi kustutamise aeg (päev, kuu, aasta) ja markidest kirjutatakse läbi väljaandja asutise või isiku firma või nimi nii, et osa allkirja ulataks marke ümbritsevale paberile. Allkirja ja kuupäeva tähendamiseks võib tarvitada ka templit. 3) Kui dokumendi lõigatakse välja talongraamatutest või vihikutest, siis võib tempelmarke kustutada ka tempelmarkide pooleks lõikamisega sarnaselt, et tempelmargi **p a r e m** pool jääks dokumendile, kuna tempelmargi **v a s a k** pool jääks kontsu jäävale duplikaadile või ära kirjale. (T. S. § 17, p. 4, 5, 7.)

Kui ühing on saanud ebaõigelt või puudulikult tempelmaksustatud arve

või kviitungi, siis tuleks ühingul, tempelmaksutrahvist hoidumiseks, sarnased arved ja dokumendid omal algatusel esitada maksuinspektorile, kes siis trahvi määrab ainult arve või kviitungi väljaandjale. (T. S. § 19, p. 1.)

Lepingud, millede väärtust pole võimalik nende sõlmimisel määrata kindlaks (näit. ärijuhi teenistusleping palgaga 75 krooni kuus, tasuta korter, küte, valgustus ja 1% läbimüügist) tulevad tempelmaksutada 1 krooniga ja ärakiri lepingust saata ühe kuu jooksul maksuinspektorile järeelvalveks. Tempelmaksu täiendav kohustus tekib siis, kui selgub lõplik lepingu väärtus (T. S. § 7).

Tempelmaksu seaduse kohta käivate eeskirjade rikkumises trahvitakse süüdiolavaid pooli tasumata või ebaõigel tähtajal või ebaõiges korras tasutud tempelmaksu kümnekordses suuruses, kuid igapäevaste mitte rohkem kui 5% määral sellest summast, mille järgi dokument kuulub tempelmaksustamisele. Erandina määratakse trahvi tempelmaksu ühekordses suuruses: 1) kui dokument oli registreeritud maksuinspektori juures T. S. § 7, p. 1-es ettenähtud korras, 2) kui kodune omavaheline dokument oli tempelmaksustatud täiel määral ja seaduslikult, kuid ühe kuu kestusel pärast seaduslikku tähtaega ja 3) kui arvetel või kviitungitel oli marke kustutatud täiel määral ja need kustutatud allkirja või templiga, kuid kustutusaeg ei ole märgitud igale margile. Vähemalt määratakse aga trahvi ühele isikule 1 kroon. (T. S. § 19, p. 1, 9 ja 10).

Maksustamiskorralduse seadus

Maksustamiskorralduse seaduses on lähemalt määritletud maksudest tingitud vahekorrad maksniku ja maksuasutiste vahel. Maksustamiskorralduse seadus on kohaldatud kõikide maksuseaduste kohta.

Maksuinspektor võib nõuda igasuguseid teateid ühingu kui ka teiste isikute ning asutiste kohta, et teha kindlaks nende maksukohuslust või ka teateid nende asjaolude kohta, mis tähtsad maksuinspektorile maksukohuslaste tulude andmete kontrollimiseks. Järelepärimistel peab maksuinspektor ära tähendama, missuguse maksukohuslase ja missuguse maksu alal teateid nõutakse. Üldiste teatiste andmistest kohustust võib peale panna ainult Majandusminister (M. P. K. 215 R — 1936). Saadud teadete kontrollimiseks, samuti muude maksustamiseks tarvilikkude teadete hankimiseks on maksuinspektoril või tema poolt volitatud ametnikul õigus kohapeal vaadelda ja kontrollida ettevõtte äri- ja arveraamatuid ning dokumente. Ülevaatuse kohta tuleb seada kokku protokoll, mille juure võib teha tarvilikke väljavõtteid ja ärakirju käsitada olnud materjalist. Samuti võidakse maksuinspektori kui ka maksniku palvel kutsuda mõningate asjaolude selgitamiseks asjatundjaid. Maksnikul on õigus taandada asjatundjaid, kui tema leiab, et ta neile ei või usaldada oma ärisaladusi. Maksuinspektor peab arvesse võtma maksu määramisel ka neid asjaolusid, mis kõnelevad maksniku kasuks ja mida maksnikul pole võimalik esitada, kuid on teada maksuinspektorile. (M. K. S §§ 48, 49, 50, 52—57.)

Maksuseaduste rikkumise, raamatute ja dokumentide mitteesitamise, ebaõigete teadete või teadete mitteesitamise või pärast tähtaega esitamise pärast võidakse selles vastutavaid isikuid trahvida (M. K. S. §§ 124—136, 146 ja 147) järgmiselt: 1) kui maksust kõrvalehoidmise sihiga esitati maksuinspektorile ettevõtte ebaõige aruanne või muu kirjalik tõendus, või tehti ebaõige sissekanne raamatutesse, või jäeti sissekanne tegemata — rahatrahviga kuni viiekordse varjatud maksusumma suuruses ja 2) kui ei esitata nõutud teateid, või ei esitata vaatlemiseks raamatuid, või antakse ebaõigeid teateid maksuinspektorile, või rikutakse muid sellekohaste määruste eeskirju — rahatrahviga kuni 500 kr. ja korduvat juhtudel kuni 1000 kr.

Maksude ja trahvide määramiseks tehakse vastavad otsused (§§ 62, 134).

Nimetatud otsuste kui ka muu kirjavahetuse kätetoimetamist maksnikule ja teistele isikutele toimetatakse peamiselt posti kaudu. Lihtsaadetisena saadetud kirjad loetakse adressaadile kätteantuks viie päeva möödumisel — kohdades, kus posti kojukande talitus olemas ja mujal — kümne päeva möödumisel, arvates kirja postile andmise päevast (M. K. S. § 150).

Tehtud otsuste peale võib esitada **vastulauseid kahe nädala** jooksul, arvates otsuse kättesaamise päevast. Kui otsused on tehtud eraldi maksustamisotsustega, siis tuleb iga otsuse peale eraldi vastulause anda. Vastulaised peavad olema kirjalikud ja neid võib esitada isiklikult, posti või kolmandate isikute kaudu. Posti kaudu saadetud vastulaised loetakse õigel ajal esitatuks, kui see postile pandud hiljemalt tähtaja lõppemise päeval. Vastulauseitel peab olema vastulause avaldaja allkiri. Ühingu juhatuse poolt allkirjutatud vastulauseitel tulevad allkirjad tõestada. Seni on küll, teada olevatel andmetel, maksuinspektori poolt võimaldatud vastulauseitel allkirja tõestada tagantjäre. Allkirjade tõestamist, millest peab olema näha, et allkirjutajad toimivad ühingu nimel, võib toimetada ka valla- või alevivalitsuses. Kui ühingu on välja antud kellegile (advokaat, juhatusliige, ametnik) kohtu-asjaajamise volikiri, siis on — allkirjade tõestamise tüli ärahoidmiseks — soovitam lasta vastulause alla kirjutada ühingu volinikul. Volikirja ärakiri vastulause juure kuulub tempelmaksutamisele 50 senti.

Vastulause puhul otsustatakse ainult neid asjaolusid, mis on üles loetud vastulauses. Vastulause esitatakse ja otsustab see maksuinspektor, kes tegi esialgse otsuse. Vastulause arutamise ajast teatatakse vastulause avaldajale vähemalt nädal aega enne asja arutamist, et ta vastulause arutamisel võiks kaitsta oma huve. Vastulause esitamine paneb seisma maksu maksmise ja vastulause otsustamisega tühistub esialgne otsus kõigi tagajärgedega (M. K. S. §§ 64, 66, 67, 68, 69, 71, 109, 137 ja 141). Vastulaised ei kuulu tempelmaksutamisele (tariif nr. 1, erand 22).

Vastulause tehta tehtud otsuste peale võib esitada kaebusi, millised esitatakse vastulause otsustanud maksuinspektori kaudu Maksupeakomiteele. Kaebuste esitamise viis ja tähtajad on samad, kui vastulause tehta juures, kuid kaebusi võib esitada ainult selle otsuse selle osa vastu, mille kohta oli antud vastulause. Kui kaebuses on vormivigu, siis tuleb maksuinspektoril kaebuse

tegijale anda 2-nädalane tähtaeg nende kõrvaldamiseks. Kui vigu kaebuses ei kõrvaldata, siis kaebust edasi ei saadeta ja esitatud kaebus loetakse mitte-esitatuks. Kaebuse esitamine ei pane seisma maksustamisotsuse täitmist, kuna trahvimisotsuste täitmine pannakse seisma. (M. K. S. §§ 72, 75, 76, 78, 138, 141.)

Kaebuse arutamise istungist teatatakse kaebajale vähemalt 3 päeva enne istungit ja seal võib esineda täiendavate seletustega ja uute asjaoludega, mis võivad muuta kaevatud otsust, samuti võib kutsuda kaevatud küsimuste otsustamiseks tunnistajaid ja asjatundjaid. Peakomitee motiveeritud otsusest saadetakse ära kiri kaebajale (M. K. S. §§ 81, 84—86, 88, 92, 138, 139).

Peakomitee otsuste peale võib kaevata administratiivkohtu korras Riigikohtule ühe kuu jooksul, arvates motiveeritud peakomitee otsuse saamise päevast. Kaebused esitatakse peakomitee kaudu ja kaebuste kohta on maksavad samad eeskirjad, mis vastulausete puhul (M. K. S. §§ 94, 140). Riigikohus võib kaevatud otsuse täitmise seisma panna kuni kaebuse otsustamiseni. (M. K. S. §§ 95, 140, 141.)

Kaebustes tulevad juhatuse allkirjad tõestada notari poolt. Vormivigadest hoidmiseks on soovitatav, et kaebused alla kirjutataks ja neid esitaks ühingu volinik.

Kui maksuinspektor või peakomitee keeldub arutamast asja, mis kuulub tema otsustamisele, või keeldub andmast käiku vastulausele või kaebusele, võib kaevata nende tegevuse kohta järgmisesse kaebuseasutusse. (M. K. S. §§ 79, 97, 140.)

Jõustunud maksustamisotsuseid võib paluda teatud juhtudel ümber otsustada, kuid M. K. S. § 101 järgi sel maksniku kohta praktilist väärtust peaaegu ei ole.

Maksud tasutakse vastavais maksuseadusis ettenähtud tähtaegadel ja korras (v. eelpool ja M. K. S. § 109).

Maksuvõla tasumist võib erilistel juhtudel pikendada ja ajatada viivitusprotsendita või $\frac{1}{2}\%$ kuus maksuvõlast. Pikendamist ja ajatamist otsustab: 1) inspektor, kui maksuvõla summa ei ületa 500 kr. — kuni 5 aastani; 2) Maksudevalitsuse direktor, kui maksuvõla summa ei ületa 5000 kr. — kuni 5 aastani ja 3) Majandusminister, kui maksuvõla summa ületab 5000 kr. — kuni kaheksa aastani. (M. K. S. § 117.)

Majandusminister võib kustutada või vähendada maksuvõlga ja viivitusprotsente, kui summa ei ületa 2500 krooni.

Suuremate summade juures, mis ületavad 2500 kr., võib vähendamist või kustutamist otsustada Vabariigi Valitsus. Maksuvõla pikendamise, ajatamise, vähendamise või kustutamise eelduseks peab olema, et maksu tasumine võiks maksniku majapidamise äärmisse raskusesse viia või hävitaks selle. (M. K. S. § 117, 120.)

Kui makse on tasutud rohkem kui seaduse järgi maksnik oli kohustatud maksma või kui maksusummat oli hilisemate otsustega vähendatud, siis ülemäära makstud summad kantakse sama isiku teiste riigi- või trahvivõlgade

katteks, või kui need puuduvad, siis makstakse need tagasi, **kui need ületavad ühe krooni**. Summade ülekanmist maksu- või trahvivõlgade katteks otsustab maksuinspektor. Ülemäära makstud summad makstakse tagasi või kantakse üle maksta tulevate maksude arvele **ainult sel juhul, kui maksnik on selleks esitanud palve hiljemalt kolme aasta kestel**, arvates summade tasumise või maksusumma vähendamise otsuse jõustumise päevast. Summade tagasimaksmist otsustavad: 1) maksuinspektor, kui tagasimakstav summa ei ületa 200 krooni; 2) Maksudevalitsuse direktor, kui tagasimakstav summa ei ületa 2000 krooni ja 3) muil juhtudel Majandusminister (M. K. S. §§ 121, 121¹, 122, 122¹, 123). Summade tagasimaksmise ja ülekanmise palved on tempelmaksuvabad (tariif nr. 1, er. 24).

Riigimaksude tasumise ja teadete esitamise tähtaegade kalendriline järjekord

Kindlad tähtajad:

Hiljemalt **10. jaanuariks** tasuda läbikäigumaksu ettemaks läbikäigult 1. X — 31. XII eelm. aast. ja esitada 2. blanketil läbikäigumaksu ettemaksu väljaarvutus Eesti Panga kohalikku osakonda (v. läbikäigumaks).

Märkus: Ühinged, kelle maksustamisele kuuluv läbikäik ületab 500.000 kr. aastas, tasuvad läbikäigumaksu ettemakse iga kalendrikuu möödumisel hiljemalt järgneva kuu 10. kuupäevaks, vastavalt 10. jaanuari thp. toodud nõuetele, s. o. 10. jaanuariks, 10. veebruariks, 10. märtsiks jne.

Hiljemalt **15. jaanuariks** esitada blanketil vorm B nr. 5 kohalikule maksuinspektorile üh. asukoha järgi liikmete nimekiri, kes said möödunud aastal üle 50 kr. osakasu (v. tulumaks).

Hiljemalt **10. veebruariks** esitada blanketil vorm B nr. 4, linnades — maksuinspektorile ja mujal valla- või alevivalitsusele ühingu asukoha järgi teated ühingu poolt makstud palkade ja tasude kohta (v. tulumaks).

Hiljemalt **1. märtsiks** esitada blanketil vorm U nr. 6 maksuinspektorile aruandvate ettevõtete alal ühingu eelmise aasta läbikäigid (ainult need ühinged, kes peavad maksma läbikäigumaksu, v. läbikäigumaks).

Hiljemalt **10. aprilliks** läbikäigumaksu asjus sama mis 10. jaanuariks, kuid aja eest 1. I — 31. III samal aastal.

Hiljemalt **15. maiks** esitada tulumaksu asjus blanketil vorm B nr. 3 ja selles nõutud teated maksuinspektorile aruandvate ettevõtete alal ühingu möödunud aasta tulude kohta (v. tulumaks).

Hiljemalt 10. juuliks sama, mis 10. jaanuariks, kuid aja eest 1. IV — 30. VI samal aastal.

Hiljemalt 10. oktoobriks sama, mis 10. jaanuariks, kuid aja eest I. VII — 30. IX samal aastal.

Hiljemalt 30. detsembriks esitada neil ühingutel, kel on kinnisvarad, blanketil B nr. 1, linnades — maksuinspektorile ja mujal valla- või alevivalitsusele ühingu asukoha järgi isikute nimekiri, kes elasid või kelledele üüriti või tasuta kasutada anti ruume ning platse.

Hiljemalt 31. detsembriks lunastada äri- ja laotunnistused ning patendid järgmise tegevusaasta kohta.

Liikuvad tähtajad:

Hiljemalt ühe kuu jooksul pärast aruande kinnitamist peakoosoleku poolt:

- 1) Tasuda lisaärimaks Eesti Panga kohalikku osakonda (v. ärimaks).
- 2) Saata Riigi Teatajale ühingu aruanne kuulutamiseks (v. ärimaks).
- 3) Esitada maksuinspektorile aruandvate ettevõtete alal blanketil vorm D nr. 2 koos selles nõutavate teadetega andmed ühingu lisaärimaksu asjus (v. ärimaks).
- 4) Tasuda kinnipeetud 10% riigimaks Eesti Panga kohalikku osakonda (v. 10% riigimaks).
- 5) Esitada maksuinspektorile aruandvate ettevõtete alal tarvilised andmed 10% riigimaksu kohta (v. 10% riigimaks).

Hiljemalt kahe nädala jooksul:

- 1) Vastata maksuinspektoritele järelepärimiste peale.
- 2) Esitada tarviduse korral vastulaused saadud maksustamis- ja trahvimisotsuste kohta otsuse teinud maksuinspektorile.
- 3) Esitada tarviduse korral kaebus Maksupeakomiteele maksuinspektori poolt tehtud vastulause otsuse kohta.
- 4) Tasuda täiendav lisaärimaks vastulause puhul otsuse saamisest arvates (v. ärimaks).

Hiljemalt ühe kuu jooksul:

- 1) Esitada tarviduse korral kaebus Riigikohtule Maksupeakomitee poolt tehtud kaebuse otsuse kohta.
- 2) Tasuda täiendav lisaärimaks maksustamisotsuse kättesaamisest arvates, kui ei esitata vastulauset.

Hiljemalt kahe kuu jooksul:

- 1) Tasuda esimene pool osa tulumaksust maksustamisotsuse järgi, maksustamisotsuse saamise päevast arvates.

Hiljemalt kolme aasta jooksul:

- 1) Paluda ülemäära makstud maksude tagasimaksmist või ülekanndmist makstatulevate maksude katteks.

Lõpuks tuleb ühingu tegelastel hoolitseda, et kõikidest ühingu maksustamis- ja trahvimisotsustest tehtaks ära kirjad ja koondataks need erikausta, kuna need otsused mõnel pool tagasi võetakse maksude tasumisel. Ära kirjade järgijätmine võimaldab hiljem jälgida maksude ja trahvide määramist ning võimaldab anda juhiseid ühingu tulevaste maksude korraldamiste kohta välisrevisjonidel ja nõuandmistel.

Väljaandja: Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisus. Toimetus ja talitus: Tallinn, Narva mnt. 27. Tellimishind aastas 1 kr. 50 senti. Üksiknumber 30 senti.

Trükitud Eesti Ühistrükikojas, Tallinnas, 22. märtsil 1938. a.

A/S „TEKLA“

RIIDEKAUPLUSED
TALLINN, S. KARJA 15. PÄRNU 6

HAAPSALU, KURESSAARE, MUSTVEE,
NARVA, PETSERI, PÄRNU, RAKVERE,
VALGA, VILJANDI, VÕRU.

Nõuandjaks

kõigis ühiskaubanduse
küsimustes on

„Ühiskaubanduse korraldus“

Tarvitajate- ja majandus-
ühingute organiseerimise
ja asjaajamise

käsiraamat

Selles ligi 500 leheküljelises raamatus leiavad käsitlemist ühiskaubanduse ülesanded ja põhimõtted, samuti leidub selles põhjalikke artikleid tarvitajate- ja majandusühingute praktilise tegevuse ja asjaajamise korralduse kohta kõigis ühiskaubanduse küsimustes.

„Ühiskaubanduse korraldust“ jätkugu käsitlemiseks ühingu juhatuste, nõukogude, revisjonikomisjonide liikmeile, ärijuhile, raamatupidajale, harukaupluste juhatajatele ja harukaupluste nõukogule.

Peale „Ühiskaubanduse korralduse“ on ilmunud ETK kirjastusel järgnevad väljaanded:

I Juhatuskirjad ja kodukorrad

Peakosoleku kodukord
Nõukogu kodukord
Juhatus kodukord ühinguile, kus puudub nõukogu
Revisjonikomisjoni kodukord
Harukaupluste nõukogu kodukord
Juhatuskiri ärijuhile
Juhatuskiri raamatupidajale
Juhatuskiri ametnikele ja teenijatele

II Eribrošüürid

Kaubamüük
Ühiskaubanduslik selgitustöö
Kontroll ja revisjon
Valimik majanduslikke oskussõnu

Saadaval ETK-s.

Ajakiri

„Ühiskaubandus“

käsitab ühiskaubanduse põhimõttelisi, organisatsioonilisi ja käitismajanduslikke küsimusi;

avaldab kirjutisi kaubatundmise, vaateakende, hinnakalkulatsiooni, selgitustöö, talusaaduste turustamise, juriidiliste küsimuste jne. alalt;

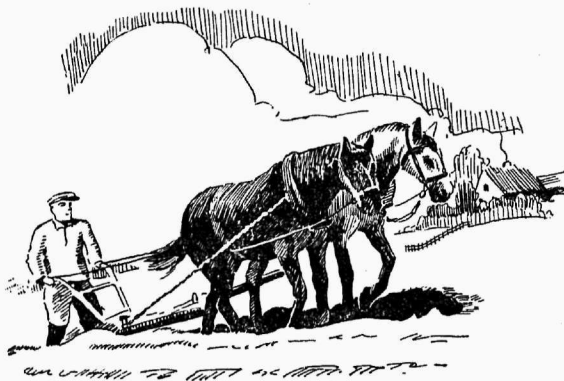
toob ülevaateid turuoludest ja teateid organisatsioonide tegevusest.

„Ühiskaubanduse“

lugemine värskendab teadmisi ja avardab silmaringi.

„Ühiskaubandus“

ei puudu ühegi tegelase laualt.

Põllutöö läheneb

Tööd kergendavad ja kiirustavad

Nõukogude Vene

põllutöömashinad

Tellige aegsasti

ETK põllumajandusosakond

